

Jasné myslenie a sociálny život

Ezoterná hodina, Hamburk, 3.3. 1906,

Rudolf Steiner

Toto je zápis z jednej hodiny v rámci ezoterických hodín, ktoré Steiner dával pre úzky kruh žiakov v rokoch 1904 až 1909. Tieto záznamy vyšli súborne v rámci knihy „Esoterní hodiny“ vydané vydavateľstvom Fabula. Obsahom hodín boli väčšinou detailný rozbor rôznych ezoterických tém. Táto hodina sa vymyká ostatným, v nej jedinej sa dotkol sociálnej témy. Zápis je len nedokonalým dodatočným zápisom vykonaným jeho žiakom, takto ho treba brať. Niektoré myšlienky sa zdajú radikálne alebo utopické, treba však nad nimi hlbšie premýšľať a dať ich do súvisu aj s koncepciou sociálnej trojčlennosti, ktorá bola sformulovaná až neskôr.

Kto sa chce stať v teozofickom zmysle ezoterikom, musí svoj myšlienkový život školiť tak, aby každá myšlienka bola dostatočne premyslená. Krátke, príliš krátke myslenie je znakom človeka, ktorý je materialista. Teozofický ezoterik nesmie upadnúť do tohto pohodlného myslenia.

Vezmite si napr. myšlienku sociálnej demokracie. Zmeňte pomery a človek sa zlepší vo svojich pracovných a životných podmienkach. To je materialistická viera, skratkovitá a lákavá. Táto viera je na najvyššiu mieru ochromujúca pre akúkoľvek úvahu o skutočnom sociálnom živote.

Ako sa však môže teozof oslobodiť od tejto materialistickej viery v to, že existencia, ba dokonca morálka sa zlepšia, keď sa zlepšia vonkajšie pomery?

Začnime úvahou o to, že každá zmena musí nastať ľudským pričinením a že tak každý stav, ktorý bude vytvorený pre sociálny poriadok, je následkom ľudských myšlienok a ľudských pocitov. Ak bude mať túto myšlienku človek pevne v ruke, môže sa jej pomocou vymaniť z materialistického názoru, že všetko je spôsobované vonkajšími pomermi.

Musíte dospieť k prežívaniu takýchto skutočností. Musíte tiež prežívať, ako ochromujúca je viera v to, že človek je produktom vonkajších pomerov.

Ďalší krok treba urobiť tak, že ezoterický adept si zhromaždí dôkazy dokladajúce, že vytvorením lepších vonkajších pomerov nedochádza k žiadnemu zlepšeniu sveta. Nie je treba chodiť ďaleko, aby človek získal dostatok názorného materiálu, lebo zlepšovateľia sveta všade okolo prevolávajú, že stačí zmeniť vonkajšie pomery. Nie je tak ľahké sledovať myšlienky týchto zlepšovateľov sveta a nenechať sa nimi ochromiť. Mnohí ľudia teda premýšľajú a na základe svojho myslenia a cítenia sa stávajú zlepšovateľmi sveta. Teraz je človek zrelý aby myslel ďalej.

Nasledujúca myšlienka je táto: Je to jedno ak nad zlepšovaním sveta premýšľa a cíti dobrý človek alebo zlý? Teozofia nám hovorí, že sociálny systém je vytváraný ľuďmi a že je dôsledkom ľudských myšlienok a ľudských citov.

Je teda treba kultivovať ľudské myšlienky a city a nie meniť sociálny systém.

Čo urobí správny sociálny demokrat, ak chce niečo zmeniť? Zmení zákony, aby neskúsení ľudia nebili vydaní napospas druhým ľuďom.

Overte si v každom konkrétnom prípade, ako taký zákon vznikne. Sociálny demokrat nechce poučovať ľudstvo, to znamená očisťovať, kultivovať jeho myšlienky, zušľachtľovať jeho city, aby bolo skúsené a zrelé a samé dokázalo určovať svoje činy.

Ezoterik sa však pýta: Odkiaľ sa vzal tento stav, ktorý je hodný zmeny? A pokiaľ tento stav nie je daný od prírody, potom mu je zrejmé, že bol spôsobený myšlienkami a voľnými impulzmi ľudí, ktorí žili pred ním. Pomery sú teda také, aké teraz sú, pretože je takými urobili ľudia so svojimi nedostatočnými myšlienkami a nedostatočnými citmi.

Ak chce sociálny demokrat ako najradikálnejší sociálny teoretik vytvoriť nové pomery, potom budú tieto pomery rovnako tak nedostatočné ako tie predošlé, pretože čerpá z rovnakých nedostatočných myšlienok a citov ako tí, kto pred ním vytvorili tento stav.

Čo teda chce duchovná veda? Duchovná veda chce pracovať na intenzívnej výchove našich najvnutornejších duševných síl, aby sociálny život bol utváraný z iných myšlienok a z iných citov. To neznamená celkom nič iné, než že duchovná veda nemá žiadny patent ani recept na to, ako to alebo ono na tom, či onom poste urobiť, nikomu nepredpisuje jeho úsudok, ale má bezpodmienečnú dôveru v to, že každý sám dospeje k správne mu úsudku, ak je prestúpený zásadnými pravdami.

A ja vám k tomu napíšem jednu takú vetu z oblasti zásadných právd:

Núdz a, bieda a utrpenie nie sú ničím iným než dôsledkom egoizmu.

To je treba brať ako prírodný zákon. Túto vetu však nechápte tak, že k tomu musí dôjsť u jednotlivého človeka. Môže sa to prejavíť na celkom iných miestach.

I tu je dôležité nemyslieť príliš skratkovito, ale brať takú vetu v širokých súvislostiach.

Už som verejne povedal, že človek žije pod vládou princípu egoizmu, ak žije pod vládou princípu: Musím byť osobne odmenený, moja práca mi musí byť zaplatená.

Alebo v podobe skrytého egoizmu: Musíte byť osobne odmenení, lebo vaša práca vám tiež musí byť zaplatená.

Ezoterik musí však premýšľať, či práca ktorú robí je skutočne životne nevyhnutná. **Práca ako taká nemá vôbec žiadny význam, pokiaľ nie je múdro vedená. Len ľuďmi vloženou múdrosťou je možné vyrobiť a vytvoriť to, čo bude človeku slúžiť. Kto toto nechápe a trebárs len nepatrene sa proti tomu prehrešuje, ten hreší proti sociálnemu mysleniu dnešnej doby.**

Ak tento proces premyslíme vo všetkých jeho možných fázach, posilní to naše myslenie. Kto tak ako sociálny demokrat premýšľa o tom ako vytvoriť prácu aby sa odstránila nezamestnanosť ten myslí na najvyššiu mieru nesociálne. Omnoho dôležitejším je aby práca bola používaná výlučne k statkom pre ľudí hodnotných.

A tým sa dostávame k pradávejnej zásade každého ezoterika. V sociálnej súvislosti nesmie popud k práci nikdy spočívať vo vlastnej osobe človeka, ale len a iba v službe celku.

Z toho vyplýva, že **naozajstný sociálny pokrok je možný len vtedy ak svoju prácu konáme v službe celku.** Inými slovami: Moja práca nesmie slúžiť mne samotnému. Jedine na uznaní tejto zásady, že výnos svojej práce nechce človek mať vo forme osobnej odmeny, závisí sociálny pokrok.

Dokiaľ sociálna demokracia povedie robotníctvo k mysleniu toho druhu, že človek si musí nárokovať celý výnos svojej práce, bude sa ľudstvo dostávať do horšej a horšej situácie.

Duchovná veda musí na základe myslenia a cítenia rozvinúť pravý opak. Človek nesmie chcieť z výsledku svojej práce nič sám pre seba. Človek dlží prácu sociálnemu spoločenstvu. Svoju existenciu musí naopak obmedziť len na to, čo mu sociálne spoločenstvo daruje.

Musíme však tiež presne sledovať opak tohto sociálneho myslenia. Poznáte ten príklad, keď krajčírka pracuje za nízku mzdu a keď sociálna demokracia robotníkom navráva: Vykorišťujú vás! Tá krajčírka teda ide a kúpi si lacné šaty, aby si mohla ísť v nedeľu zatancovať. Krajčírka chce lacné šaty. Prečo sú ale tie šaty lacné? Pretože iná pracovná sila bola vykorisťovaná. Kto teda v konečnom dôsledku vykorisťuje tú pracovnú silu? Celkom určite oná krajčírka, ktorá si na nedeľnú tancovačku vezme lacné šaty.

Kto v tomto dokáže jasne myslieť, ten sa iste už odpútal od rozdielu medzi chudobným a bohatým, lebo to nemá vôbec nič do činenia s bohatstvom a chudobou.

Najprv preto musia byť vytvorené podmienky, aby v budúcnosti ľudia mohli usilovne a oddane pracovať, bez toho aby mysleli na vlastný prospech. (pozn. toto rieši základný príjem)

Predstavte si, že by niekto objavil nejaký liek a okamžite si ho nechal patentovať. Čo by tým dal najavo? Dal by tým najavo, že okamžite myslí na vlastný prospech

a že k vytvoreniu tohto lieku vôbec nebol vedený láskou, že vôbec nie je naplnený láskou k celému ľudstvu. Keby pre neho totiž bolo najdôležitejšie zdravie ľudí, potom by bol rád, keby ten liek vyrábali aj iný, aby slúžil ľudstvu. Dokonca by priamo naliehal na to, aby vošlo na známosť, čo ten liek obsahuje a ako sa vyrába. A došlo by ešte k jednej veci: totiž k tomu, že by bol presvedčený, že ten liek, ktorý vyrába on s týmto zmýšľaním, je lepší.

A tu sme sa dostali k dôležitej zásade, ktorá v ezoterike hrá veľkú úlohu: Musia byť vytvorené prostriedky, ktorými sa duša zušľachtuje.

Kto používa myslenie k tomu, aby dosiahol pokrok prinášajúci požehnanie, ten musí silu myslenia zameriavať predovšetkým na to, aby boli zušľachtované ľudské duše.

Na záver tak môžeme uviesť rosekrucianskú prípravku:

Z tých okov, ktoré celé ľudstvo zovrelo,

Sa vyrve človek, ak seba prekoná!